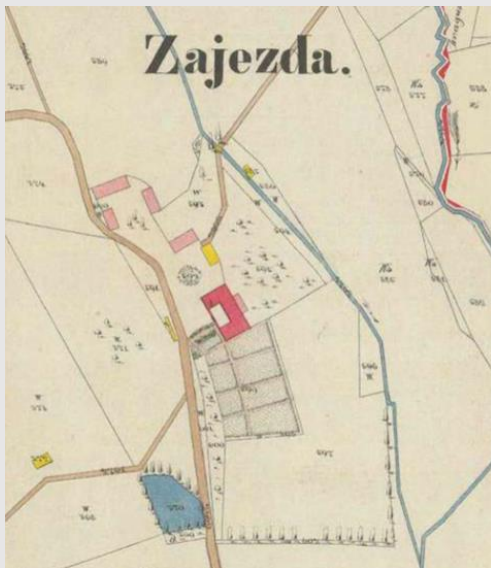

ZAJEZDA

1. OPĆI I ADMINISTRATIVNI PODACI

Županija	Krapinsko zagorska
Grad/općina	Općina Budinščina
Naselje	Zajezda
Adresa	592/2, 599, 595, 593/2, 593/1, 592/1, 593/3, 591, 371, 370, 369, 363/2, 600, 598, 594, k.o. Zajezda
Vrsta/naziv	Dvorac Zajezda
Nadležnost	Konzervatorski odjel u Krapini
Glavna datacija	18. stoljeće
Naručitelj	Obitelj Patačić
Vlasništvo	Republika Hrvatska
Pravni status	Z-1904
Namjena	Bez namjene

Povijesni katastar imanja iz 1860., zona zaštite na DOF podlozi

2. SMJEŠTAJ, ORGANIZACIJA I SASTAVNICE CJELINE

Dvorac je smješten na blagoj uzvisini u središtu imanja koje presijeca lokalna cesta iz smjera Budinščine prema Zajezdi. U sjevernom dijelu ovoga prostora i danas je gospodarska zona s novijom izgradnjom, dok je južno od dvorca recentno uređeni park na koji se nadovezuje nova zgrada odgojnog doma (izvan zone zaštite). Zapadno od dvorca, odnosno spomenute ceste su livade, a sasvim južno sačuvan je ribnjak kojeg uokviruje visoko raslinje.

2.1. DVORAC

Trokrilna jednokatna građevina tlocrtne U forme ima središnje dvorište koje sa zapadne strane zatvara ogradni zid s portalom. Zaključena je dvostrešnim i trostrešnim krovovima.

Duž vanjskih perimetralnih zidova triju krila nižu se anfiladno vezane prostorije, a uz dvorišna pročelja protežu se arkadno rastvoreni hodnici. Trokrako stubište koje se nalazi unutar niza prostorija središnjeg

krila vodi na kat gdje je centralno smještena glavna dvorana. Dvorska kapela koja zaprema dvije etaže nalazi se na rubu sjevernog bočnog krila.

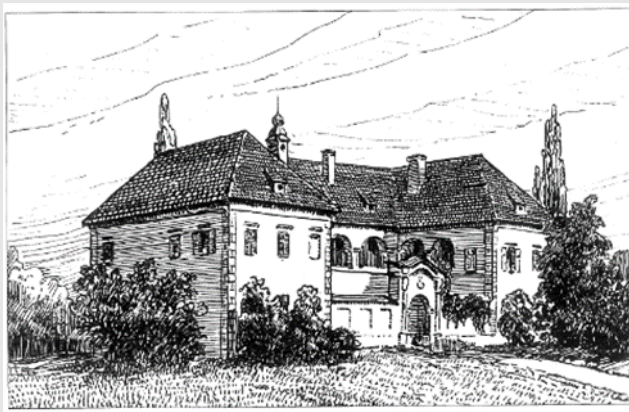
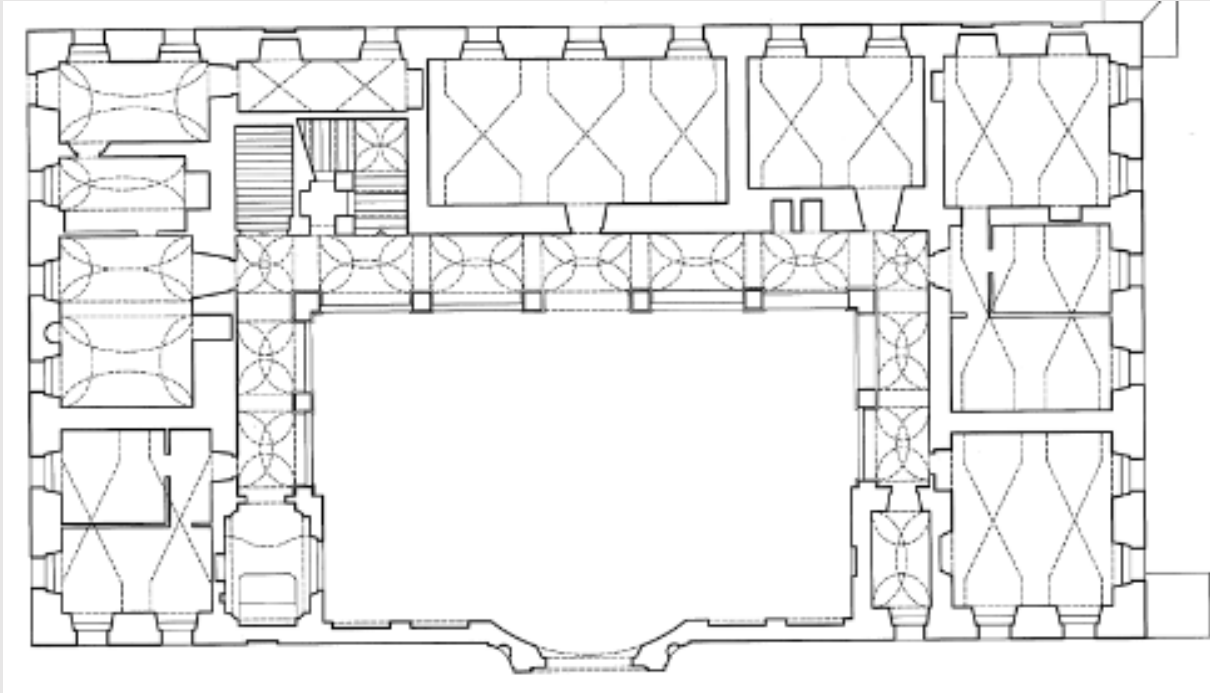

Zidovi i svodovi su zidani ciglom i kamenom. Podrum je svođen bačvastim svodovima sa susvodnicama. Prostorije prizemlja svođene su uglavnom bačvastim svodovima sa susvodnicama prelomljenih bridova, a jedan dio prostorija češkim svodovima. Katne prostorije zaključuju koritasti svodovi osim u južnom krilu gdje su ravni stropovi. Arkadni hodnici svođeni su nizovima čeških svodova u obje etaže. Kapela je također svođena češkim svodom.

Vanjska pročelja su artikulirana ujednačenim ritmom pravokutnih prozora prizemlja i kata, plohe su glatke bez dekorativnih elemenata, a naglašava ih uglovna rustika. Dvorišna pročelja su rastvorena širokim arkadama na stupcima u obje etaže, osim na završnim poljima bočnih krila gdje je puni zid. Na onom sjevernom izvedeni su veliki prozori s lučnim završetkom radi naglašavanja dvoetažne kapele. Ogradni zid dvorišta naglašen je središnje pozicioniranim masivnim portalom s pilastrima i razgibanim polueliptoidnim vijencem.

Očuvani su fragmenti svodnih štukaturnih ukrasa florealne provenijencije u katnim prostorijama te svodna vrpčasta plastika kao i polustupovi s volutnim kapitelima dvorske kapele. U donjim zonama reprezentativnih prostorija uočavaju se tragovi geometrijskog oslika. Očuvani su kompletni željezni okviri arkadnih otvora kao i vrata prema stubištu s nizom detalja u vidu bravarskih dekorativnih elemenata te izvornim staklima u boji.

Recentnih intervencija nije bilo, dvorac je prazan i zapušten nakon oštećenja u potresu 1984., a nakon velike obnove.

2.2. GOSPODARSKE ZGRADE

Povijesne gospodarske zgrade, koje su činile gospodarsku zonu u sjevernom dijelu imanja, danas nisu očuvane. Postojeće zgrade u ovoj zoni su recentno izgrađene te svojim oblikovanjem ne doprinose vrijednosti cjeline.

2.3. PERIVOJ

Prema katastarskoj karti iz 1861. pred južnim pročeljem dvorca bio je veliki ortogonalno koncipiran vrt (moguće cvjetnjak), a u južnom dijelu imanja bio je ribnjak okružen visokim stablima. Tijekom 20. stoljeća, sadnjom visokih stabala neposredno uokolo dvorca, formirane su manje parkovne površine koje su djelomice očuvane do danas. Očuvan je i ribnjak, odvojen cestom od imanja, okružen visokim raslinjem.

3. STANJE

Zidovi i svodne konstrukcije su u relativno dobrom stanju, osim u dijelu središnje katne dvorane. Tamo je, naime, uslijed urušavanja krova došlo je do oštećenja svoda, nastale su velike pukotine i dio građe je odlomljen. Ova građa oštećuje podove i međukatne konstrukcije, a velika količina otpale žbuke otežava pristup prostoriji. Unutarnja i vanjska drvena stolarija je djelomično očuvana. Ostakljeni željezni okviri koji zatvaraju arkadne hodnike, izloženi su propadanju, višebojna stakla su popucala. Na stabilnim zidovima gdje su žbuke očuvane postoje tragovi jednostavnog geometrijskog oslika u parapetnim zonama. Na svodovima su parcijalno očuvane jednostavne florealne štukature. Krovište je probijeno na više mjesta, a najkritičniji je dio nad centralnom dvoranom gdje se urušila cijela krovna kućica. Potres od 22.3. 2020. izazvao je dodatna oštećenja u vidu svodnih i zidnih pukotina.

4. VALORIZACIJA

Dvorac Zajezda pripada skupini višekrilnih baroknih dvoraca Hrvatskog zagorja koji svojim volumenom, prostornim konceptom te oblikovanjem vanjštine i interijera prezentiraju stilske tendencije 18. stoljeća. Izgrađen 1740. godine, predstavlja prvu fazu rastvaranja tradicionalne renesansne sheme jer je koncipiran kao trokrilni dvorac čije je dvorište još uvijek zatvoreno visokim zidom s portalom u središtu. Njegova su vanjska pročelja sasvim jednostavno raščlanjena ujednačenim ritmom prozora, a osnovni doživljaj koncentriran je na arkade dvorišnih pročelja i masivni barokni portal u prednjem planu. Nadalje, barokna aksijalnost u prostornoj organizaciji tek je naznačena, ali ne i razvijena u punom smislu pa se središnja dvorana, iako tlocrtno veća od ostalih, ne ističe svodnim oblikovanjem, vertikalnom mjerom niti ima udjela u pročeljnom oblikovanju. Kapela smještena na rubu sjevernog krila zaprema visinu dviju etaža te u pročeljnom oblikovanju nosi plastičke akcente u odnosu na preostale dijelove dvorca. Glavne katne prostorije svodene su koritastim svodovima s djelomice očuvanom karakterističnom štuko dekoracijom.

Osim visoke arhitektonske vrijednosti dvorac posjeduje i ambijentalnu vrijednost. Nekada okružen livadama i voćnjacima s gospodarskom zonom u sjevernom dijelu i ribnjakom u južnom bio je dio karakteristične prostorno-funkcionalne cjeline koja i danas predstavlja svjedočanstvo o načinu življenja i privređivanja hrvatskog plemstva tijekom 18. stoljeća.

Dvorac je bio sjedište poznate hrvatske obitelji Patačić koja je posjedovala imanje Zajezdu još početkom 16. stoljeća. Na području Hrvatske i Štajerske bila je u vlasništvu brojnih posjeda (Vrbovec, Vidovec, Krkanec, Rakovec, Vinica) na kojima je gradila dvorce i kapele (Zajezda, Remetinec kraj Novog Marofa, Belec) te na taj način omogućila širenje srednjoeuropskih arhitektonskih utjecaja i pridonijela formiranju karakterističnog arhitektonskog izričaja na ovim prostorima. Posebice treba naglasiti utjecaje visoke kulture življenja koje prenosi na ove prostore.

5. MJERE ZAŠTITE I PREPORUKE ZA OBNOVU I PRENAMJENU DVORCA I PRIPADAJUĆIH DIJELOVA KOMPLEKSA

Dvorac, k.č.br. 592/2, k.o. Zajezda – stupanj zaštite: D2

Kod obnove dvorca, kod kojeg su unatoč lošem građevinskom stanju očuvana izvorna obilježja, nužna je primjena konzervatorskih metoda (sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme (osobito bravarskih elemenata arkadnih hodnika i stubišta). Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

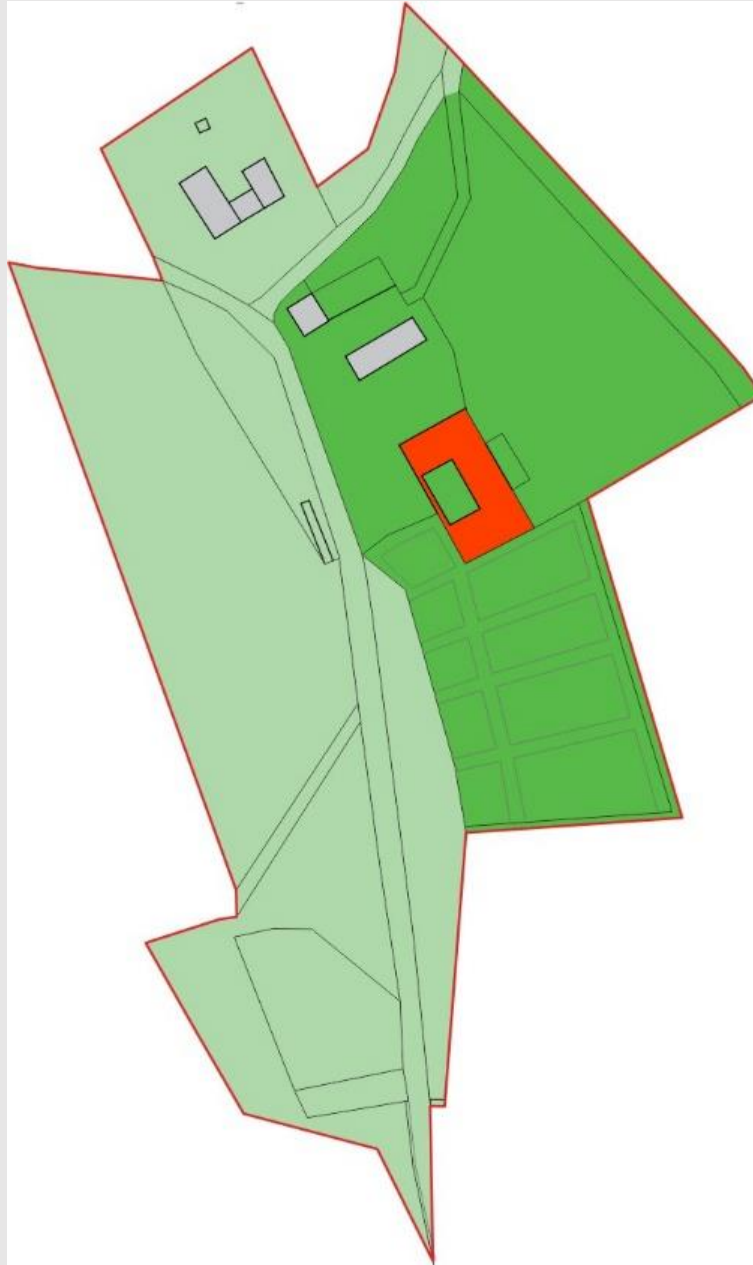
Gospodarske zgrade, k.č.br. 592/2 i 592/1 k.o. Zajezda – stupanj zaštite: R1

Povijesne gospodarske zgrade, prikazane na katastru iz 1861., nisu sačuvane, a nekadašnja gospodarska zona izgrađena je recentnim zidanicama bez ambijentalnih vrijednosti. Valorizaciju i smjernice donijet će nadležni konzervatorski odjel u smislu odluke o redizajnu postojećeg ili rušenju i novoj izgradnji faksimila povijesnih zgrada, odnosno, suvremenog oblikovanja u gabaritima povijesnih zgrada koje su bile na određenom položaju.

Perivoj – stupanj zaštite: P2, P3

Perivoj uokolo dvorca (k.č. 592/2, 593/2, 2666, 595 i 599) potrebno je revitalizirati uz očuvanje matrice, biljnog fonda i opreme, osobito visokih stabala (hrast).

U ostalom dijelu parka zapadno i sjeverno od dvorca potrebno je očuvanje zelene zone s mogućim novim načinom oblikovanja ili novim sadržajima koji su usklađeni s karakterom prostora uz očuvanje ribnjaka.

DVORAC

D2

Primjena konzervatorskih metoda (održavanje, sanacija, konzervacija, restauracija, restitucija, rekonstrukcija) u očuvanju volumena, artikulacije i oblikovanja pročelja, prostornog ustroja, konstruktivnih elemenata i sačuvanih dijelova opreme interijera. Moguće su određene intervencije u interijeru s ciljem zadovoljavanja nove funkcije.

PERIVOJ

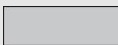
P2

Očuvanje ili rekonstrukcija matrice s mogućim uvođenjem novog biljnog fonda i opreme.

P3

Očuvanje zelene zone ili parterno uređenje bez nove izgradnje, sve usklađeno s karakterom prostora (prema konzervatorskim smjernicama nadležnog konzervatorskog odjela).

RECENTNA IZGRADNJA

R1

Valorizaciju i smjernice donosi nadležni konzervatorski odjel

6. BIBLIOGRAFIJA I DOKUMENTACIJA

Marković, Vladimir: Barokni dvorci Hrvatskog zagorja, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1995.

Obad Šćitaroci, Mladen; Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

Umjetnička topografija Hrvatske: Krapinsko-zagorska županija, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 2008.

Dvorci i kurije sjeverne Hrvatske – stanje i mogućnosti njihova uključivanja u suvremeni život, grupa autora, Republički zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1970.

Foto dokumentacija: Fototeka Ministarstva kulture, Fototeka Konzervatorskog odjela u Krapini i Zagrebu